

idealistu in da ga, rekel bi, par hipov pozneje tako krvavo žali. In v tej ponižanosti in v pričo tega klavnega napredka dobe se vzbude v uničenem možu zadnje sile, sile umirajočega junaka. Pred koncem pa mu je dano še bridko spoznanje, da je presodil in premeril velikost svoje tragedije. „Sel je nekoč mlad fant, napotil se je v svet z lahkim korakom in njegovo srce je bilo polno upanja. Pa ni bilo samo upanja polno, neizmerna ljubezen, vseobsežna, je bila v njem. Šel je in je ponudil od svojega bogastva, od svoje ljubezni ljudem. „Glejte, razbojnika, ponuja nam ljubezen — kamenajte ga!“ Zgrnili so se okoli njega in so metali nanj kamenje in blato, dokler se ni zgrudil . . . In ko je vstal, je šel dalje, čez hribe in je ponudil ljudem od svojega bogastva, od svoje ljubezni. „Glejte, razbojnika, ponuja nam ljubezen — kamenajte ga!“ Zgrnili so se okoli njega in so metali nanj kamenje in blato, dokler se ni zgrudil . . . Takrat pa se je zgodilo čudo: pest blata je padlo v njegovo srce in blato se je razlivalo zmerom višje in je zalilo srce do vrha. Težko je bilo, tako da njegovi koraki niso bili več tako prožni in lahki kakor prej; hrbet mu je klonil, glava se mu je povesila. In zgodilo se je drugo čudo; od tistega trenutka, ko je blato padlo v njegovo srce, ni hrepenel več v višavo, ne v daljavo; ljubil je močvirje, temo vlažnega gozda, mračne zaseke, gluhe in pozabljene, skrite med hribi. In zgodilo se je tretje čudo; ljudje, ki so ga kamenali nekoč, so stali zdaj kraj gozda, v gorkejšem solncu, ob močvirju, na trdnejši zemlji, nad zaseko, višje v klancu in so kazali nanj: „Glejte ga, ki nima ljubezni v srcu!“ In ko je zaslišal njih smeh, se mu je storilo inako, in . . . (121—122). Tako je gledal Kačur zdaj na svoje življenje in na svet, in to je jedro našega umotvora. Zato pa je tudi spoznal, da „ni več poti“ pred njim, da je dokončana usoda, izpita grenka kupa, treba le, da se pretrga še zadnja veriga, kaka spona, ki ga veže na ta svet. Seveda je nezdrav in slaboten tudi ta zadnji simbol, tako negativen zanj, za nekdanjega evangelista, kakor je bilo brezuspešno njegovo borjenje. Kačurju je umrl tretji otrok, njegov ljubljenelec, nadložen stvor, simbol njegovega greha; tako je usahnil zadnji virček ljubezni. Kačur se je napotil; nebo je bilo temno, oblačno, močan veter je nosil sneg po zraku. Kačur pa se je opotekal po cesti in nazadnje je padel: „po kantonskem kamenu se je razlila kri in curljala v sneg“ (127). „Dobro sem hotel, odpustite!“ ti glasovi so zamirali v zimski samini, a Kačur se je smehljaj, kajti tisti kovač, ki je bil tam v Blatnem dolu obležal s preklano glavo, se je sklonil k njemu in ga ljubeznivo sprejemal — mučenika za resnico in napredek. In jaz pravim na koncu: Če bo take plodove rodil Cankarjev veliki, bodisi iz zaničevanja porojeni mir, tedaj nam bodi pozdravljen, kajti Cankarjev genij še ni porodil lepšega umotvora od tega idealistovega življenjepisa. *Dr. Iv. Merhar.*

**Deželni muzej Rudolfinum v Ljubljani.** Poročilo za leto 1906, sestavil muzejski kustos dr. phil. Walter Šmid. Ljubljana 1907. Vsebina: 1. Muzejska kronika. 2. Arheološki oddelek. 3. Kulturnozgodovinska, narodopisna in obrtna zbirka. 4. Knjižnica. 5. Arhiv. 6. Naravoslovski oddelek. Risbe je izvršil akademski slikar Peter Žmitek. Poročilo je izšlo tudi v nemškem jeziku.

**O prvinah in spojinah.** Osnovni nauki iz kemije, rudninoznanstva in hribinoznanstva. S posebnim ozirom na hranitbo pitomih rastlin. Spisal Frančišek Štupar, tajniški pristav c. kr. kmetijske družbe kranjske. 37 podob. Ljubljana, 1907. Tisk in komisijska založba „Učiteljske tiskarne“. Dobiva se v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani, Gradišče 4. Cena v tiskarni 1 K 50 h, po pošti 1 K 66 h.

**Spolne bolezni.** Ljudstvu v pouk in svarilo napisal dr. J. Demšar, specialist za kožne bolezni v Ljubljani. V Ljubljani 1907. Založil L. Schwentner. —

I prijatelj ljudstva i ljubitelj slovenske besede se veseli tega s toplim socialnim čuvstvom pisanega delca. Priča namreč na novo, da ne stojimo več v rovtarski omejenosti daleč proč od velikih struj, ki gibljejo moderni svet. Skrb za zdravje ljudstva zavzema prvo mesto v socialnem vprašanju. Jetika, alkohol, spolne bolezni in rak, to so štiri velike ljudske bolezni. Za prvi dve obstajajo pri nas že vzgledne organizacije, na katere smo lahko ponosni. Zanimanje za tretjo ravno tako, če ne še bolj nevarno in splošno ljudsko bolezen je odprl vrata odlični strokovnjak dr. J. Demšar, ki si je tudi z javnimi predavanji o tem predmetu že nabral zaslug. Preostaja samo še organizacija brambe in spoznavanja četrte ljudske bolezni — raka, kakor so take organizacije že osnovane v velikem stilu na Nemškem in Angleškem.

V javnosti je najtežja obravnava tretje ljudske bolezni, ker se tradicionalna laži-morala še vedno mogočno širi in šopiri med ljudstvom in pusti, da ljudstvo v svojem notranjem in najboljšem jedru tajno gnije, samo da ohrani lažniva površina gladko in dostojno lice. S finim taktom in imponujočo resnostjo je spravila Demšarjeva spretna roka kočljivi problem v široki svet. Nekaj posebnega so v knjižici slovenski strokovni termini; pozna se jim na krepki točnosti, da so vzrasli ali v narodu samem ali v osebi, ki se je vzgojila med narodom ter čuti in misli kakor on. Ako v tem zmislu vsak strokovnjak obdela svojo tvarino, razvije se sama ob sebi iz dejstvene potrebe tudi medicinska slovenska terminologija. Posebej je treba poudariti, da je mislil pisatelj širše, ko je prevzel manjkajoče izraze iz srbohrvaškega slovarja ter tako zadostil stremljenju po jugoslovanski enotnosti, katere živo nujnost čutimo vsi. Končno pisatelja samo prosimo, da nam v drugi izdaji napiše uvod, v katerem nam pojasni nekatere principijalne točke seksualnega problema, na pr. moderni nazor o spolni abstinenci, katero moderne preiskave z isto strogostjo zahtevajo od mladeniča, kakor smo je bili doslej navajeni zahtevati od enakopravne ženske itd.

*Dr. Franc Derganc.*

**Hrvatska povjest.** Prvi dio: od najstarijih vremena do god. 1526. Napisao Ferdo Šišić. U Zagrebu. Izdala „Matica Hrvatska“, 1906, I. zvezek „Male knjižnice“, strani 208. Poleg svojih rednih izdanj je začela „Matica Hrvatska“ letos izdajati „Malo knjižnico“, ki bo, kakor se vidi, prinašala poučne spise in postala tem popularnejša, čim nižja je cena enemu zvezku — samo 30 h zvezku! Letos sta izšla dva zvezka; v prvem je „Hrvatska zgodovina“ Šišićeva; težki in pomembni časi, ki jih živi sedaj Hrvatska, so dovolj vzroka, da je „Mala knjižnica“ začela baš z zgodovino: ves narod se mora zavedeti svoje politične samostalnosti in se iz svoje prošlosti vzgojiti za bodočnost. A s tem ni povedano, da bi bila Šišićeva knjiga kaka površna, „popularna“ zgodovina; zoper to govori a priori že učenjaško ime pisateljevo, ko je letos predaval v Ljubljani o pripadnosti Dalmacije k Hrvatski; rekel bi človek, da je morebiti v poedinih poglavjih preveč specializovana; to moti onega, ki čita bolj za naslado nego za uk, a gotovo je, da je v ozbiljnih časih treba človeku ozbiljne spreme (pripravljenosti), prave — podkovanosti, Smičklasova ugodna zgodovina je pošla v trgovini, veliko Klaićevo delo še ne bo tako hitro končano in radi obsega in cene ne vsakomur pristopno; zato bo Šišićeva zgodovina izpolnjevala važno mesto. O poedinostih naj govore strokovnjaki. Slovencem, tudi zgodovinarjem je toplo priporočati proučevanje hrvatske zgodovine; zakaj na tem polju nismo „doma“: ali skoraj ne poznamo najvažnejših točk ali pa jih navajamo nekritično in površno po — tujem vzorcu. Hic Rhodus . . . tu se duševno emancipujmo!

*Dr. Fr. Ilešič.*